

Cha mẹ cần dạy trẻ cách quản lý tiền từ sớm

ISSN: 2734-9195 09:05 01/10/2025

Việc giúp trẻ hiểu rằng tiền là kết quả của công sức, chứ không phải sự ban phát tùy tiện, chính là bước đầu nuôi dưỡng niềm tin vào sự công bằng của cuộc đời rằng mỗi hạt giống gieo xuống hôm nay sẽ cho quả ngọt hoặc chua ngày mai.

Tác giả: **Thạch Bích Ngọc** - ĐHQG, TP.HCM

Tiền cũng cần được dạy như học chữ

Ngay từ khi chưa biết đọc, nhiều trẻ em hôm nay đã biết lướt YouTube, chơi game online và không ít lần “gợi ý” cha mẹ mua món đồ chơi đang nổi rần rần trên TikTok. Thế giới số mở ra cho trẻ vô vàn điều hấp dẫn, nhưng cũng tiềm ẩn không ít cạm bẫy tiêu dùng.

Trong bối cảnh ấy, việc dạy con cách sử dụng tiền hợp lý không chỉ là bài học kinh tế mà còn là một cách gieo nhân thiện lành, hướng trẻ đến đời sống biết đủ và có trách nhiệm.

Thay vì để trẻ sử dụng tiền một cách ngẫu hứng, các bậc phụ huynh nên bắt đầu từ những điều thật giản dị: một chú heo đất xinh xắn, một chiếc lọ thủy tinh trong veo, hay một chiếc hộp do chính tay trẻ thiết kế để cất giữ những đồng tiền đầu tiên. Khi trẻ tự tay bỏ từng tờ tiền lẻ vào đó, cũng là lúc hạt giống của sự kiên nhẫn, tiết chế và biết quý trọng lao động được gieo xuống trong tâm thức.

Trong Kinh Tăng Chi Bộ (Aṅguttara Nikāya, chương Bảy pháp) từng dạy về bảy loại tài sản cao quý của người có trí. Trong đó có “tàm tài” (sự hổ thẹn với tài sản không minh bạch) và “tàm quý” (sự biết xấu hổ và e ngại tội lỗi). Những bài học tiết kiệm tuy nhỏ, nhưng nếu được nuôi dưỡng đúng cách sẽ giúp trẻ lớn lên với nội lực vững vàng, không sa vào những ham muốn bất thiện.

Một phụ huynh đã chia sẻ: “Khi con tôi 5 tuổi, tôi cho bé một hộp nhỏ và mỗi ngày bỏ vào 2.000 đồng. Một tháng sau, bé mua được món đồ chơi nhỏ mà bé

thích. Nhưng điều khiến tôi vui nhất là bé không dùng hết, mà để dành một phần ‘cho những bạn nhỏ không có đồ chơi’. Đó là lần đầu tiên tôi thấy con mình biết cho đi, dù chỉ là một chút”.

Từ tiết kiệm đến biết đủ

Phật giáo từng dạy: *“Biết đủ là cửa báu lớn nhất”* (Kinh Pháp Cú, kệ 204). Trong đời sống gia đình, việc cho trẻ một khoản tiêu vặt cố định mỗi tuần và khuyến khích các em lên kế hoạch chi tiêu chính là cách gieo vào lòng trẻ hạt giống của chính niệm và chính tư duy – nền tảng của hạnh phúc bền vững.

Ví dụ, một em bé 7 tuổi kiên trì bỏ 5.000 đồng mỗi ngày vào lọ tiết kiệm, sau một tháng tự mình mua được món đồ chơi yêu thích với giá 150.000 đồng. Niềm vui của em không chỉ đến từ món đồ, mà còn từ hành trình tích lũy từng đồng một cách kiên nhẫn. Chính quá trình đó là sự rèn luyện tâm ý, là biểu hiện cụ thể của công đức tự tạo qua hành vi có tính thức.

Cha mẹ có thể nâng bài học lên một tầng cao hơn bằng cách khuyến khích trẻ trích một phần tiền tiết kiệm để làm từ thiện: góp quỹ bữa ăn từ thiện, mua sách cho bạn nghèo, hoặc đơn giản là bỏ vào thùng công đức nơi ngôi chùa gần nhà. Đó không chỉ là *“dạy con biết chia sẻ”*, mà là đang vun trồng lòng từ bi, một trong những đức hạnh cốt lõi trong đạo Phật. Trong Kinh Tăng Chi Bộ (Anguttara Nikāya, chương Ba pháp) khẳng định: *“Người biết bố thí là người đang làm lợi mình, lợi người, và tích lũy công đức lớn.”*

Một phụ huynh từng kể lại, con chị sau nhiều tháng tiết kiệm để mua xe đạp, đã quyết định trích 50.000 đồng trong số đó để mua mì gói ủng hộ vùng lũ. Bé nói: *“Con vẫn mua được xe đạp, chỉ là trễ vài ngày. Nhưng con nghĩ các bạn ấy cần mì gói liền bây giờ.”* Một bài học từ bi không sách vở nào dạy tốt hơn trải nghiệm thực tế ấy.

Hình ảnh chỉ mang tính chất minh họa (sưu tầm).

Bài học từ siêu thị: Thị trường là lớp học sống động

Không phải lúc nào giáo dục tài chính cho trẻ cũng cần bảng biểu hay công thức phức tạp. Đôi khi, chỉ một buổi đi chợ hay siêu thị cùng con cũng có thể trở thành lớp học thực tế sinh động – nơi trẻ học được cách tiêu tiền thông minh, hiểu rõ giá trị của mỗi đồng bạc nhỏ.

Hãy bắt đầu bằng việc cho trẻ mang theo số tiền mà các em đã tự tiết kiệm được. Đặt ra giới hạn rõ ràng: *“Con chỉ được mua trong khoản này thôi.”* Khi ấy, mỗi lựa chọn đều buộc trẻ phải cân nhắc giữa *“muốn”* và *“cần”*, giữa một món đồ hấp dẫn nhất thời và giá trị sử dụng lâu dài. Cha mẹ có thể gợi ý trò chơi *“thám tử giá cả”* – ghi nhớ giá một món đồ ở quầy A, rồi tìm xem ở quầy B giá có rẻ hơn không. Trò chơi tưởng như đơn giản ấy lại rèn luyện cho trẻ sự tinh tế, óc quan sát và khả năng so sánh.

Trong Kinh Trung Bộ (Majjhima Nikāya, kinh Sống biết đủ – Sabbāsava Sutta) có dạy: *“Biết rõ mình cần gì, dùng vừa đủ, không vì ham thích mà vung phí, ấy là sự tỉnh thức trong đời sống vật chất.”*

Một đứa trẻ được hướng dẫn như vậy sẽ dần phát triển thói quen chi tiêu có trách nhiệm, không bị cuốn theo quảng cáo hay hiệu ứng đám đông – vốn là những điều người lớn đôi khi còn khó tránh khỏi.

Chị Nhàn – một giáo viên tiểu học ở Thủ Đức chia sẻ: *“Tôi dẫn con đi siêu thị và chỉ cho bé 50.000 đồng. Bé phân vân giữa một chiếc xe đồ chơi và một cuốn sách tô màu. Cuối cùng bé chọn cuốn sách vì nói ‘cái này con chơi được nhiều ngày hơn’. Tôi mừng vì con không chỉ học cách tính tiền, mà còn học cách chọn điều gì thật sự mang lại niềm vui lâu dài.”*

Trả công lao động – khơi nguồn trách nhiệm

Trong một thế giới mà đồng tiền đôi khi được mặc định như thước đo của giá trị cá nhân, việc dạy trẻ hiểu rằng *“tiền đến từ lao động”* là bài học vô cùng cần thiết. Cha mẹ có thể bắt đầu bằng những việc nhỏ trong gia đình: tưới cây, gấp quần áo, dọn dẹp bàn học... và thưởng cho trẻ một khoản nho nhỏ. Dù chỉ là 5.000 hay 10.000 đồng, thì với trẻ, đó không đơn thuần là tiền – mà là thành quả của sự nỗ lực.

Bài học tưởng như đơn giản này lại giúp định hình một nhận thức nền tảng: *“muốn có phải làm”*, thay vì *“muốn gì cũng được cho”*. Từ đó, trẻ học được sự tự lập, lòng tự trọng và niềm vui chân chính khi được trả công xứng đáng. Quan trọng hơn, điều này góp phần chống lại tâm lý ỷ lại, hưởng thụ – vốn đang trở thành *“căn bệnh ngầm”* trong lối sống tiêu dùng của một bộ phận thanh thiếu niên hiện nay.

Trong đạo Phật, nguyên lý nhân quả là kim chỉ nam cho mọi hành động. Lời Phật dạy trong Kinh Tăng Chi Bộ (Aṅguttara Nikāya, chương Nhân quả): *“Chúng sinh là chủ nhân của nghiệp, là thừa tự của nghiệp, sinh ra từ nghiệp, gắn bó với nghiệp, nương tựa nơi nghiệp.”*

Việc giúp trẻ hiểu rằng tiền là kết quả của công sức, chứ không phải sự ban phát tùy tiện, chính là bước đầu nuôi dưỡng niềm tin vào sự công bằng của cuộc đời rằng mỗi hạt giống gieo xuống hôm nay sẽ cho quả ngọt hoặc chua ngày mai.

Một phụ huynh đã kể: *“Tôi giao cho con quét nhà mỗi sáng cuối tuần. Sau vài tháng, bé mua được chiếc hộp bút mới từ tiền công đó. Tôi thấy ánh mắt con rạng rỡ vì tự hào – không chỉ vì món đồ, mà vì cảm giác được tự tay mình làm ra.”*

Tạo cơ hội cho trẻ tiếp cận với ngân hàng

Trong thời đại công nghệ số, việc hướng dẫn trẻ làm quen với các hình thức quản lý tài chính hiện đại như ngân hàng là điều không chỉ cần thiết mà còn là một phần trong hành trình trưởng thành. Mở cho trẻ một tài khoản tiết kiệm

kèm theo sổ ngân hàng hoặc thẻ ATM in hình nhân vật hoạt hình mà các em yêu thích sẽ mang lại cảm giác thích thú, đồng thời nuôi dưỡng ý thức sở hữu và trách nhiệm từ sớm.

Khi một đứa trẻ được cha mẹ dẫn đến ngân hàng, tự tay ký vào tờ đơn mở tài khoản, hoặc chăm chú theo dõi từng con số nhảy trên màn hình sổ tiết kiệm, các em đang dần học cách làm chủ tài chính cá nhân trong sự tỉnh thức. Việc này giúp trẻ hiểu rằng tiền không tự nhiên sinh ra, cũng không nên bị tiêu xài vô thức – mà phải được giữ gìn, sử dụng đúng lúc, đúng chỗ, đúng giá trị.

Trong Kinh Trung Bộ (Majjhima Nikāya, bài kinh về đời sống cư sĩ), đức Phật khuyên các cư sĩ nên chia thu nhập thành bốn phần: một phần chi tiêu hằng ngày, hai phần đầu tư sản xuất và một phần tiết kiệm để phòng khi đau ốm, thất nghiệp. Đây là nguyên lý *“phân bổ tài sản có trí tuệ”*, và hoàn toàn có thể ứng dụng vào giáo dục trẻ em, bắt đầu từ những bước đơn giản như mở tài khoản ngân hàng.

Cha mẹ cũng có thể đưa trẻ đến ngân hàng định kỳ để kiểm tra số dư, nhờ nhân viên giải thích cách tính lãi suất. Những trải nghiệm như vậy tuy nhỏ, nhưng giúp trẻ hình dung được mối liên hệ giữa kiên trì – tiết kiệm – sinh lợi, đồng thời dần dần hiểu rằng đồng tiền chỉ thực sự có giá trị khi được sử dụng bằng trí tuệ và lòng biết ơn.

Chị Hoa – một phụ huynh ở Bình Thạnh chia sẻ: *“Tôi mở tài khoản cho con khi bé mới học lớp 3. Ban đầu chỉ là 100.000 đồng từ tiền mừng tuổi. Nhưng giờ mỗi lần được tiền thưởng học tốt hay tiêu vật chưa dùng đến, bé đều bảo mẹ gửi vào ngân hàng. Bé còn dặn ‘con để dành học đại học đó mẹ’ – điều mà tôi chưa từng nghĩ tới ở một đứa trẻ 9 tuổi”*.

Kết luận: Tiền bạc là phương tiện, không phải mục tiêu

Việc dạy trẻ về tiền bạc không chỉ là bài học kinh tế mà còn là bài học đạo đức, là cơ hội để gieo vào tâm thức non trẻ hạt giống của chính niệm và lòng biết đủ. Đó không phải là hành trình tích cóp để có thật nhiều, mà là hành trình học cách trân quý những gì mình đang có – hành trình mà đồng tiền trở thành phương tiện nuôi dưỡng trí tuệ, lòng từ bi và trách nhiệm với cuộc đời.

Trong Tăng Chi Bộ Kinh (Anguttara Nikāya) dạy: *“Người biết sống có tiết độ, biết sử dụng tài sản đúng pháp, là người sống không phóng dật, đem lại an ổn cho mình và người.”*

Dạy con biết sử dụng tiền đúng cách cũng chính là dạy con sống tỉnh thức giữa thời đại tiêu dùng, biết phân biệt giữa giá trị thật và những ảo ảnh hào nhoáng. Cha mẹ không chỉ là người cung cấp tài chính, mà là người bạn đồng hành, giúp con xây dựng mối quan hệ lành mạnh với đồng tiền – không mê đắm, cũng không thờ ơ, mà sử dụng đúng lúc, đúng cách, đúng đạo.

Như Thiền sư Thích Nhất Hạnh từng nhấn nhủ: *“Tiền bạc có thể mua được chiếc giường, nhưng không mua được giấc ngủ an lành. Có thể mua được thức ăn, nhưng không mua được sự no đủ trong tâm hồn.”*

Hãy để con trẻ học cách sống biết đủ, sống yêu thương, biết cho đi – bắt đầu từ chính những đồng tiền nhỏ, từ những bài học tưởng chừng giản dị nhưng nuôi lớn một đời sống vững chãi, sâu sắc.

Tác giả: **Thạch Bích Ngọc** - ĐHQG, TP.HCM